

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi poli, in veljá po pošti za celo leto 4 gld. 20 kr., za polleta 2 gld. 20 kr., za četert leta 1 gld. 15 kr
V tiskarnici sprejemana na leto 3 gold. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četert leta 90 kr., ako zadene na ta dan praznik, izide
Danica dan poprej.

Tečaj XXII.

V Ljubljani 6. velikega serpana 1869.

List 32.

Ali je vera politiki potrebna?

(Po Sesondo Franco.)

(Dalje.)

Vero dan danes tudi dostikrat iz visocih šol spodrivajo, misleč, vednost je ne potrebuje. Pa kje je tista vednost, ki bi zamogla brez vere in njene pomoči varno napredovati? Vse vednosti dobivajo pravo življenje in luč od same vere. Dosti vednosti pa je, da zabredó v strup škodljivih zmotnjav, kadar zapustijo pravo vodnico sv. vero.

Kakor bi na prvi pogled človek mislil, da vojska vere ne potrebuje, je resnica vsa druga, ako se ta stvar nekoliko bolj temelito prevdari. Zdrava pamet to očitno tirja, kajti, kaj so vojske brez vere? Nič drugega, kakor silna moč, ki poprej zamore nered napraviti, nered ohraniti in zanj se bojevati, kakor pa državljanje vseh teh zlegov varovati. Iz ravno naštetega bo vsakdo lahko spoznal, da so sv. Oče v svoji okrožnici z vso pravico zavergli 56. in 57. stavek. Glasi se:

56. „Morum leges divina haud egent sanctione, minimeque opus est, ut humanae leges ad naturae jus conformentur aut obligandi vim a Deo accipiant.“ Ta zaverženi stavek se po slovensko glasi:

„Nравnosti postave ne potrebujejo božjega poterjenja in nikakor ni potreba, da se človeške postave s pravom narave vjemajo, ali da vezilno moč od Boga prejmejo. In 57:

„Philosophicarum rerum morumque scientia, itemque civiles leges possunt et debent a divina et ecclesiastica auctoritate declinare.“ To je: „Modrosloveskih reči in nравnosti vednost, in ravno tako posvetne postave se zamorejo in morajo od božje in cerkvene postave ločiti.“

Na kratko se reče, da vera nima naloge postav dajati, sodnikom služb iskati, vojsk vredovati, in drugih čisto posvetnih reči vравnavati, mora pa duša biti vsemu tistemu, kar v djanskem življenji nahaja. Posameznemu mora vera notranje obnašanje odkazovati, kajti ona v najtesnejši kote vesti sega, pa tudi zunanje vedenje mora voditi. Vera mora vse skrivnosti družine vediti, nji morajo znane biti okoliščine zakonskih do zakonskih, staršev do otrók, in otrók do staršev, zapovedovati mora gospodarjem, kako naj se obnašajo proti služabnikom, in služabnikom mora odmérjati njihov posel, pa tudi njihove druge dolžnosti. Vera mora prostor imeti pri kupovavcih in prodajavcih, v gostilnicah in pri rokodelcih, na vsih očitnih prostorih in terjih. Vera mora spremljati priproste ljudi, v verstí med vojaki se ne smé pogrešati, gospodinja mora biti v pisarnicah navadnih vradnikov, častenih ministrov in diplomatov, sedeti mora vera na cesarskih in kraljevih prestolih. Vse

človeške dela naj se po njenih načelih ravnajo, njenih zapoved deržijo, po njenih prepovedih naj se nagnjenja berzdajo, in v njenih obljubah naj se prava moč išče. Dolžnosti se le po veri spolnujejo, po nji se resnica in pravica ohrani in pa z naj večo gotovostjo; kajti to se mora spolnovati do poslednjega diha, pa ne samo tako, da bi nič tacega ne storili, kar se z vero ne dá strinjati (negativno), temveč tudi tako, da vsako djanje, ki se zverši, mora biti po načelih in postavah vere (pozitivno). Vse to ima vir pri naj višem gospodstvu, pri Jezusu Kristusu, ki je Gospod vseh ljudi, velicih in majhnih, nizkega in visocega stanú, učenih in neučenih, podložnih in vladarjev. Vir je pa tudi v tem, da je on vsim, ne gledé na osebe, enake zapovedi dal, in da je človek dolžan Boga vedno kot naj pravičnejšega in neskončno resnico častiti. Naslanja se še tudi na nepremakljivi temelj njegovih zapoved, po katerih je zapovedal, da se ne smé slovesno izrečeni volji njegovi nasproti ravnati. Na kaj se torej opirajo tisti ljudje, ki terdijo, da se vera ne smé v zunanje človeške okoliščine mešati?

Ako bi v resnici vera z vodstvom družinskega življenja nič opraviti ne imela, moralo bi se eno ali drugo sprejeti: ali naj človek vest odloži, kadar ima kakoršen koli očiten posel, ali pa naj ima dvé vesti. Pervo je nemogoče, drugo pa nemogoče in brezpametno. Kdor je na primer teh misel, da se ne smé v navadnem življenji goldinarja ukrasti ali pa nedolžnega stepati, gotovo mu tudi v javnem življenji ne bo pravično se zdelo tisuče ukrasti ali nedolžnega na kol obesiti. Ali naj kje dobi še eno vest, da bo po lastni domače reči vredoval, po ptuji pa javne? Vsak lahko abotnost sprevidi.

S to vero imajo taki ljudje toliko večí dobiček, kolikor manj so ga do sedaj poznali. Ta dobiček je, da se dajo reči strinjati, ktere so ljudje do sedaj za take imeli, ki so si ravno nasprotne. Mislijo namreč, da se dá z Bogom poravnati, pa se satanu nič ne zameri, mislijo vest potolažiti in umiriti, pa strastim noč in dan služijo. So zmožni djanje duhovščine in samostanov v nebesa povzdigovati, na drugi strani pa preganjajo take osebe; želijo tudi od katoličanov hvalo žeti, od krivovercev in nevernikov pa ne grajanim biti. V tacih časih, kakoršni so sedanji, je v resnici taka znajdba veliko vredna, le škoda, da je v ti meši neka ruda, ki se nikakor ne dá z drugimi rečmi zediniti, in Kristus je rekel, da nihče dvema gospodoma služiti ne more. Morebiti so pa ti ljudje, ki so že tako znajdeni, pridjali še to svoji terditvi, da se vera ne smé mešati v zunanosti človeškega življenja, da se tudi Jezus na posled ne zmeni za njihovo početje?

Iz vsega do sedaj rečenega sklepaj, dragi bralec, na sledečo važno reč: Tisti ljudje, ki terdijo, da se

duhovščina ne sme s politiko pečati, so v zmoti: motijo se tudi, ako pravijo, da vse tako govorjenje duhovščine je dvomljivo. Ako s tem nič drugega ne hoté reči, kakor da naj se duhovščina ne peča s kupčijami, s posvetnim blagom, s prenarodbo zemljišč, z mamono barantijo, se jim zahvalujemo za taki dober svet, samo eno bi take gorečnejše prosili, naj namreč cerkev pustijo o rečéh soditi, ktere brez dvoma bolj pozná, kakor oni, saj škofom naj dovolijo prostost, da zamorejo cerkvenim postavam veljavo pridobiti. Duhovščina zamore vse družinske očitne zadeve obravnavati in se z njimi pečati, to še toliko bolj, ker jih bo bolj vestno rešila, kakor marsikdo drugi. V deželah, kjer so v resnici svobodne postave, ima duhovščina ravno tiste pravice, kakor vsaki drugi. Duhovnik mora pa po svoji lastnosti čuvaj biti pravosti, in je zavezan tudi besedo povzdigniti, kadar gre zoper njo. Ni pa še nikdo nad tem dvomil, ali ima cerkev določiti ali ne, kdaj in kako se nraavnost žali. Duhovščina mora govoriti, kajti politične vprašanja, zapopadek postav, očitne naprave v kerščanski družini dajo ravno toliko prilžnost z nraavnostjo, z vero, z zakramenti in s cerkvijo navskriž priti.

(Dalje nasl.)

Kdo ima pravo?

Lepa je in veličastna beseda napredek. Kedar jo čuje omikanec, vselej ga v nemalno prešine, pa nekako premladi, pa tudi prosti seljak se je zaveda kolikor toliko. Na napredek nas vabi cela priroda, bitnost človekova pa jo tirja, to je, ona hoče razvijati svoje sile in svojo moč. Zakaj pa jo tirja? Samo zato, ker je človek živeče bitje, v katerem je zedinjeno dvoje življenje, telesno pa dušno; kjer pa klije življenje, ondi se kaže tudi napredek. Rastlina, postavim, raste in raste, ter se namota v popek, in razplete v cvet, ob kratkem: vse, kar diha življenje, vse se giblje, raste in razmota, vse tedaj napreduje, vse od naj manjše stvarice do veleuma — človeka, ki dan na dan stvarja novih vzorov (idealov), in si prisvojeva novih misel. Povsod tedaj nahajamo napredek.

Če pa povsodi opazujemo napredovanje, kako je vendar to, da dan na dan, v zlasti sedaj, nekteri krokarji krokajo na vse gerlo, da nimamo napredka, ali vsaj, da napredujemo po polževo, čeljustajo celó, da kristjanstvo pa cerkev ovirate in pobijate vesoljni napredek?

Vsak resnicoljubeč mora pritegniti, da takovo očitanje je le prekanjena zvijača tistih, ki sovražijo in čerté cerkvino delavnost, pa kristjanstvo z blagovitim svojim vplivom (močjo). Če bi res bila cerkev taka, kakor vpijejo ti krokarji, tedaj bi sleherni resnicoljubeč moral se odpovedati kristjanstvu, moral bi se izluščiti iz cerkve, ki jo ima za trinoginjo, če tudi bi serce mu pokalo vsled tega.

Ali ni še sile, kajti cerkev pa kristjanstvo nikakor ne ovirate, in ne pobijate napredka, temveč ga neprenehamo pospešujete in razvijate; kajti pravi in blažilni napredek je domá v cerkvi, kristjanstvo ga je odgojilo, in kdor ga išče drugej, ne bode ga našel.

Pogledimo v starodavnost. Kaj nam sporočajo tadanji veleumi, kterim je pripadala naloga, da naravnava in kažejo pot svojim sorojakom in poznejšim rodovom? Ali nam se hvalijo? Čisto nič ne, temveč glasno tožijo, da je sprideno vse, tožijo, da se je okužilo in propalo politično, nraavno in družbinsko življenje. Zmote in strasti so zadušile bile kal, iz ktere poganja oživljajoče in ohranjevajoče zelišče, nagnjusna povodenj je bila poplavila in zablatala stari svet, ki je počasi hiral in trohnel.

Ko pa je posijalo solnce kristjanstva, usušil se je

mlakužati svet, in koj tudi je prihitela sv. cerkev, ter zasadila s pomočjo milosti Božje novo živnost v truhlo človeštvo. Kristjanstvo je razvilo nov vzor (izgled popolnosti) človeštvu pred očmi, vzor, ki je neskončno veličasten: „Bodite popolni, kakor je vaš Oča v nebesih!“ In to je od takrat geslo človeštvu. To je ona predpoda, v ktero se zaupno ozira knez raz svojega prestolja, berač spred bogatinčevega praga, menih iz svoje celice, tergovec izmed šumečega sveta, učenjak izmed kopic knjig, in prosti seljak stopaje za plugom. Vsi ti in taki imamo sedaj ravnalo in kazalo, po katerem hrepnimo, ali dosegli ga ne bodemo nikdar ne, naj napredujemo kakor hočemo hitro. Kristjanstvo tedaj hrani in gojí v sebi pravi napredek, kajti ono kaže preko groba v večnost, kaže nam ondi življenje, ki nikdar ne bo izmerlo, življenje vse lepo, mило, krasno in veličastno.

Samo kristjanstvo ima v sebi ono moč, ki izbuja in oživlja, ki prešinja vse človeštvo po njegovih vlastitih darovih, sposobnostih in silah, s kterimi zamore doseči svoj namen.

Človek, kakor je znano, je naj imenitnejša stvar med vsemi stvarmi, in se odlikuje z umom, pa s pametjo. Duh človekov prodira v prirodine predale, ter z ogromno bistroumnostje razlaga in dokazuje letó in uno. Zvezdoslovec, postaviin, meri svetovje po dolgem in poprék, in zapazuje nove svetove; prirodoslovec poskuša in berzdá skrivnostine moči in sile, ki spé v naročju óblinem, one moči in sile, o kterih stari še pojma (zapopadka) niso imeli. Nasledek temu in takemu preiskovanju so neprecenljivi berzobjavi (telegrafi), železnice, parniki in še drugo. Naj pa iznajdenost napreduje kakor drago, duh človekov vendar le ne more se odluščiti iz začetnosti, on prevdarja in presoja le tisto, ki se daje prijeti in obderžati. Vsak pa vé, da verh začetnosti imamo tudi dušnost ali duhovni svet, ki ga ne obseže noben veleum, naj si prizadeva kolikor hoče. Sloveč starodavni mislec nam je zapisal zastran tega té-le verlo važne besede. „Noč in dan sem premišljeval, kaj bo z menó po smerti, ali zastonj sem se trudil in glavo ubijal. Naposled sem se vergel v valove sladnostnega življenja, ali razpaljene glave nisem ohladil. Šel sem k modrijanom, da me vpokojé, pa kaj, oni so me razburili še huje, in žalost pa tuga ste mi objeli duha. Kar je terdil mi prvi modrijan, zavračal in spodbijal mi je drugi ali tretji, in jez siromak nikjer nisem mogel najpójiti žejne duše.“ Tako-le je tožil sloveč mislec že pred 2000 leti, in ravno tako tožijo tudi dan danes vsi oni, ki zaupajo sami sebi.

Če pa razodenje vprašamo zastran unih zadév, pové in razloží nam jasno in umevno, da koj tisti hip izgine ves dvom in vse pomišljevanje; razodenje nas podučuje dovoljno, kaj je naš cilj in konec, in čemu so vidne pozemeljske reči. Kristjanstvo je ona svetla luč, ki razsvetljuje naj černejše temine odpiraje nam brezikončen razgled, da zamore naš duh z lahkoto se dvigniti verhu zemlje in minljivosti; kristjanstvo nam pripoveduje, koliko veljá človek, da ni živinče, da je naša duša plemenita, da smo otroci Božji; le ono nas osposobuje, da zamoremo doseči večno življenje, kjer bomo vživali svojega Boga, in le ono tudi nam sveti v grob, pa v večnost, da vidimo gospod Boga, kako je ljubeznjiv; pa tudi pozemske stvari nam osvetljuje sv. razodenje, da jih toliko ložej in jasneje opazujemo in prevdarjamo. Ako tedaj hočemo napredovati, moramo hoditi prav za letó lučjo, ona nam bo posvetila v naj globočje globeli, kamor ne proderó žarki nobenega pozemskega solnca, nobenega veleuma.

Kristjanstvo odkriva in podaja duhu človekovemu nezmotljive, — božje resnice, daje mu pa tudi zaneslji-

vega voditelja, ki ga varno izpelje iz labirinta (zapletenja) različnih mnenj, pa napečnih, krivih dokazovanj. In vendar, terdijo naši kerščeni judje, da kristjanstvo temo ljubi, luč pa sovraži. Pa je vse drugač, ravno nasprotno, kakor terdijo ti zagrizeni hudobneži. Kristjanstvo ljubi luč, sovraži pa temo; le ono terga mreno raz dušinih oči, le ono edino varno in zadovoljno rešuje zadergnjena vprašanja, ter pojasnuje važne, pa včasih temnikaste svetovne dogodbe.

Kristjanstvo pa nadalje tudi oprostuje človeka. „Koder veje duh Gospodov, ondi, pa samo ondi je domá prava svoboda.“ Le škoda, da imajo dan današnji razsvetljaki čisto krive pojmove (razumke) zastran svobode! Prost ali svoboden je le oni človek, ki si voli naj boljših in naj spretnejših posredkov, s katerimi doseže svoj poslednji namen. Ali pa tako-le: Svoboden ali prost je le oni, ki ima moč in sposobnost, da hoče in dela ono, ki je dobro. Čisto in popolnoma svoboden bi bil tedaj le oni, ki nima nobenega greha. Kdo pa nam pové, kdo nas podučí, kako se moremo izmotati iz greha, kako se varovati ga? To nam pripoveduje, to nas naučí kristjanstvo s svojimi pripomočki, le ono edino oprostí našega duha, le ono mu sname zatirajočo in trinóško poltnost ali mesenost, ki ga enači živali. Kristjanstvo samo preroduje človeka, slabotnega grešnika prestvarja v krepostnega junaka, zamori mu strupeno sebičnost, ter prešinja ga z darežljivo ljubeznijo. —

(Konec nasl.)

Baraga,

svetla zvezda na slovstvenem nebu kranjsko-slovenskem in očipve-indijanskem.*)

(Dalje.)

V misijonu sv. Jožefa, na otoku Gornjega jezera je spisal svojim preljubim Kranjcem v letu 1840 še druge bukve:

5. Zlate Jabelka. Natisnil v Ljubljani Blaznik, 1844, v 8. st. 286. — „Duh Božji, ki v svetim pismu govori, pravi, da besede ob svojim času (to je ob pravim času) izrečene, so zlate jabelka. Pripov. 25. 11. To so zlasti besede svetnikov... Jezus je vertnar, kateri je zasadil dervo keršanske resnice. Z njega so zasadili aposteljni mladike po celim svetu, dokler so razrastle v rodovitne drevesa. Na tih drevesih rastejo zlate jabelka. Nekoliko tih zlatih jabelk vam pošljem iz daljne dežele na dvanajsterih jablanah.“ — Te jablane so mu naslednje čednosti: „Ponižnost, pokoršina, poterpežljivost, zaupanje, molitev, priprostost serca, krotkost, pridnost v dobrih delih, zatajevanje in zatiranje samiga sebe, ljubezin, popolnamost, zedinjenje z Bogom.“ — „Kakor pa vertnar, piše Baraga, med svoje lepe jabelka kako zeleno peresice zaplede, de je lepši viditi, kadar jih na mizo dá; ravno tako sim tudi jest med besede svetnikov kako svojo lastno besedico zapledil, de vam bodo lete bukve bolj prijetne in umevniši... Bog daj, preljubi moji Kranjci! de bi vi lete zlate jabelka veselo vživali in de bi vam v večno življenje teknile.“ — Kdor koli bere te zlate jabelka, besede in zglede iz sv. pisma in iz djanja svetnikov, vidi in čuti, kako malo razločka je med njimi in besedami kranjskega misijonarja, da mora nehoté imenovati jih tudi zlate jabelka; tako so lepe in priserčne. Mnogotero kristijo zlate jabelka slovenskim učiteljem, pridigarjem in spovednikom. Ravno tako jim dobro služijo naslednje:

6. Nebeške Rože. Natisnil v Ljubljani Blaznik, 1846, v 12. str. 462. — Spisal je Baraga le-te bukvice tudi še v misijonu sv. Jožefa, v l. 1843.*) — Iz besedi

*) Narašal je takrat že spet mlajši zarod v slovenskem slovstvu. Rokopis in opravo pri natisu teh bukev je oskerboval že sedanji vrednik „Zg. Dan.“ ko bogoslovec.

sv. Pavla spoznamo, da je pravi kristjan „dober in Bogu prijeten duh Kristusov.“ II. Kor. 2, 15. To doseže — po sv. čednostih. Take sv. keršanske čednosti so pa nebeške rože, ktere nam je Jezus prinesel iz raja nebeškega ali iz paradiza. Takih nebeških rož popisuje v teh bukvicah šestnajst: „Strah božji, ljubezin do Boga, posnemanje Jezusa, ljubezin do bližnjiga, ljubezin in spoštovanje staršev, priserčna ponižnost, stanovitna poterpežljivost, keršanska pokoršina, sveta čistost serca, izvoljenje dobriga spovednika, pogostna in dobra spoved, pogostno in kolikor je mogoče vredno sv. obhajilo, sv. maša in obiskovanje presv. Kešnjiga Telesa, spoštovanje duhovnov, varuj se hudiga, stori dobro.“ — V pristavku ima molitve za spreobrnjenje nevernikov; vodilo keršanskega življenja, v katerem govori od tega, kar ima verni kristjan storiti vsak dan svojega življenja, vsak teden, vsak mesec, vsako leto, ob vsih časih; in nazadnje: priprava k smerti. —

Iz samega kazala človek lahko spozná, koliki zaklad je skrit v le-téh bukvah, in kako se je vernemu kristjanu prizadevati, da si prilasti te nebeške rože. Blagor mu! Gotovo bode dober in Bogu prijeten duh Kristusov. — Vidi se pa tudi, kako modro vodi Baraga kristjana po svojih spisih kakor po redoma postavljenih stopnicah više in više, da se v dobrih delih, poln zlatih jabelk, in v svetih čednostih, ves v nebeških rožah, sklene naposled z Bogom. — Človek brez hinavščine in po volji Božji — kar misli in čuti, to govori in piše ter v djanju sam spolnuje. Tako Baraga, in vsak, kateri mu stanovitno nasleduje, že po bukvah njegovih, v pobožnem življenju k vedno viši svetosti in popolnosti. To je želel buditi in pozivljati pri svojih rojakih. Iz tega namena nam je pošiljal čez morje iz daljne Amerike tolikanj ljubeznjive pisanja ali knjige, in v vsakih se priporoča tem, ki jih prebirajo, da bi prosili zanj Boga, da „ki drugim pridigujem, sam zaveržen ne bom!“ Obljubim, da se bodo hvaležno spominjali Baraga vsi, kateri koli bodo pobožno prebirali omenjene šestere bukve. To so šesteri biseri, kateri vernemu kristjanu bistrijo um, čistijo in krepijo voljo, tolažijo serce ter mu zvesto kažejo pot v svete nebesa. In Baraga ostane po njih v spominu Slovincu, dokler si bode le-tá prizadeval po pravem potu v svojo pravo domačijo.

Kakor solnce na večer: — tako se utrinjajo na jasnem nebu zjutraj mile zvezdice nam, prižigajo pa se ljudem unstran morja ter jim prijazno svetijo, kedar so pri nas že davno ugasnile. Taka zvezdica, ktera lepo sijje na slovstvenem nebu tu in tam, v Evropi in v Ameriki, je — Baraga. Komaj se je prikazal v slovstvu slovenskem, kar se podá v Ameriko, toda — ne zgine koj. Izza morja pošilja svoji domovini še mile žarke, ljubeznjive bukve slovenske, polagoma slovó jemaje od svojih rojakov.

Radi bi bili izvedili le-ti, kje biva sedaj in kako se mu godi med Indijani. — Tedaj ni bilo še ne Novic, ne Danice slovenske. V posebnih listih, po letnikih katoliških družb, ki so ga podpirale, je razglaševal svoje sporočila. Kedar Indijane nekoliko bolje spozna, popiše, kakor Valvazor nekđaj pri nas, njihove šege in navade v severni Ameriki, po nemški „Geschichte, Charakter, Sitten und Gebräuche der nord-amerikanischen Indier.“ Laibach, 1837, J Blaznik. 8. 200 S. v knjižici, ktera je l. 1837 v Parizu prišla na svitlo v francoskem (Abrégé de l'histoire des Indiens de l'Amerique septentrionale cf. Slovnik Naučný I. str. 497), v Ljubljani pa tisto leto v slovenskem jeziku s posebnim predgovorom Baragovim. Poslovenil jo je menda ranjki J. Kek in dal jej naslov:

Popis navad in zadržanja Indijanov pol-

nočne Amerike. Spisal v nemškem jeziku Friderik Baraga, misijonar. 1837. 8. str. 165. — Prav mično popisuje Baraga ob kratkem Indijane, njih dušne in telesne lastnosti, obleko, stanovališča in živež, izdelke, lov gozdnih žival in rib, ženitve in izrejo otrok, vero, vojske ali boje, gosposko in oblastnike, bolezni in zdravila, in slednjič šege, ki jih imajo pri pogrebih. — Razun teh so znamenite tudi druge njegove sporočila o Indijanih po raznih časopisih in v raznih jezikih.

V jezikih slovi Slovan. To nam spričujejo tudi slovenski misijonarji. Kedar pridejo k ptujemu ljudstvu, je njih prva skerb, da se naučijo ljudskega jezika. Domá že se je Baraga naučil razun slovenskega, nemškega, latinskega in gerškega, tudi francoskega in italijanskega jezika; poznej se je navadil še angleškega. Med Indijani se je koj poprijel učenja njihovih raznih narečij. — Imenitna sta med njimi posebno dva rodova: Otavejci in Očipvejci. Živo je čutil Baraga velike duhovne potrebe svojih novih deželjanov, ki dotlej niso imeli svojih duhovnih pastirjev, nikar že pisateljev. Njihove narečja se še nikdar niso pisale. Kakor nekdanj slovenska blagovestnika sv. Ciril in Metod, se mi zdita kranjsko-slovenska misijonarja Knoblar v Afriki in Baraga v Ameriki. Da bi mogel sveto vero in po nji pravo omiko razširjati in uterjevati med Indijani, jim je — kakor Slovenom Ciril — vstanovil pisavo ter jel zlagati podučne in pobožne knjige ali bukve v njihovem jeziku. Radostni so bili Sloveni, slišavši „veličija božja“ v svojem jeziku; kako veseli, kako radostni so mógli biti tudi Indijani, kedar so slišali in prebirali nauke in dela Božje, ktere jim je po domače oznanoval in spisoval — slovenski Baraga!

Kolikor je znati, je spisoval Baraga nektre reči francoski in angleški za ondotne francoske ali angleške prebivavce; kakor je tudi po dobrih knjigah v teh jezikih skladal slovenske (cf. angl. Spiritual pastura; franc. L'heureuse année.. par M. L'abbé Lasausse 1820, nemško J. P. Silbert, Wien, 1828 itd.). Enake pobožne, molitvene, premišljevanjske, veronaučne bukve je spisovati jel tudi svojim Indijanom, vzlasti Očipvejcem, kterih jezik je kej čuden; ima le 17 glasov (brez l, r, f, v, u), besede pa nektre silo dolge, kakor: bigwakamigibidjiganikewiniwag“ po slovenski „kmetje.“ — Ne morem jih — se vé da — popisati vseh teh knjig; ob kratkem naj zaznamnjam vendarle nektre:

a) Otchipwe Anamie-Masinaigan itd., Paris, Bailly, 1837, 12. 295 str. s podobo D. Marije Oznanjenja in naslednjim podpisom: „Kitchitwa Marie, gaganodamawichin, tchi wi machkawendamiid Kije-Manito, kaginig tchi mino-ijiwebisiiian, to je Češena si Marija, milosti polna, Gospod je s teboj, blažena si med ženami.

b) Gete dibadjimowin.. Laibach (Illyrie, Autriche), Jos. Blasnik, 1843, 9 pol; nektre besede imajo po 27 čerk; v knjigi ni nobenega r ne u (cf. Novic. 1868, str. 63).

c) Katolik gagikwe-masinaigan (katoliške pridigarske bukve), I. natis v Ljubljani, Blaznik l. 1843; II. nat. v Detroitu, 1846.

d) Katolik anamie-masinaigan (katoliške molitvene bukve). Detroit, 1846.

e) Katolik enamiad o nanagatawendamowinan (katoliškega kristjana premišljevanja) Wawiiatanong, 1850. 12. str. 712. Detroit.

f) A theoretical and practical Grammar of the Otchipwe language... for the use of Missionaries. Detroit, 1850. 12. 576 st. Na čelu ima staro slovílo: „Breve iter per exempla, longum per praecepta.“ Quintillianus. Razgled kaže, da se je nekoliko po njem ravnal, ker je na pr. Orthograph. Etymol. Subst. Verb. Conj. IX.

Syntax. — pridjal tudi: Familiar Phrases, to facilitate conversation. Dialogue Missionary and a Pagan Indian etc.

g) A Dictionary of the Otchipwe language, explained in English.. Cincinnati 1853. VII. Part. I. Otch.-Engl. 420 pg.; Part. II. Engl.-Otch. 662 pg., kjer so tudi nektre slovenske besedice zaznamnjane z Illyr.

h) Kakige Debwewina, t. j. Večne resnice, Cincinnati, 1855 (cf. Slov. Naučný. I. str. 479) itd. itd.

Že iz tega zaznamka se vidi, kako svetla zvezda je Baraga Indijanom, vzlasti Očipvejcem, na nebu njihovega pismenstva. Sej jim je on osnoval pismena ter jim vstanovil pisavo posebno po slovnici in slovarju, ktero oboje je prvi spisal v njihovem narečju. Kakor se Sloven spominja sv. Cirila, Slovenec posebej svojega A. Bohoriča, kteri nam je sostavil prvo novo slovensko slovnico (1584); tako se bode Indijan Očipvejec spominjal hvaležno Baraga, po rodu Slovenca, začetnika očipvejskega slovstva. — In kolika dobrota so omenjene bukve prihodnjim misijonarjem in vsem učiteljem! — In kakor sta Ciril in Metod l. 868 knjige, kar sta jih spisala slovenski, skazala v Rimu tedanjemu papežu Hadrijanu II.; tako je vladika ali škof Baraga l. 1854 prvo slovnico in prvi slovar v očipvejskem narečju poklonil v Rimu sedanjemu sv. Očetu Piju IX. Slava mu! (Konec nasl.)

Kaj je to: svobodni zidar (frajmavrar), in svobodno zidarstvo (frajmavrarstvo)?

XI. O skritem in skrivnem svobodnem zidarstvu.

(Dalje.)

Rimska policija pred nekaj leti bi bila kmalo zaračila glavarja vélike zarotbe. Kardinal Bernetti, državni tajnik Leona XII, je bil zajel nekaj skrivnih dopisov glavarjevih iz „Vente supreme,“ t. j. iz one pervovente, ki jo vodi sam višji predstojnik. Eden teh sleparjev zidarskih je bil velik prijatelj knezu Metternichu, prvemu ministru avstrijskemu, ki mu je vse zaupal. — „Nubij“ se mu je reklo pri zidarjih. Drugi je bil jud, znan po imenu „mali tiger,“ tretji, ki se omenja v imenovanih dopisih, pa je bil premožen italijansk posestnik. Tedaj so imeli na Italijanskem svoje središče.

Skrivnemu svobodnemu zidarstvu so veleli „karbonarija, to je, „oglarstvo,“ ki je bilo tako rekoč armada svobodnega zidarstva.

Brat „Louis Blanc“ jako hvali vredbo ali organizacijo karbonarsko. „Kaj mogočna je, pa čudovita,“ piše ves navdušen. Okrog „matice,“ to je pervovente se versté središčine vente, njim pa so podverstene poedine vente. Vsaka venta navadno imá po 20 udov. Pervoventa si zgolj sama nabira potrebnih udov.“

Središčine vente so se vstanovile tako-le: Po dva in dva uda pervovente sta pridobila tretjega, kteremu pa nista odkrila pravih skrivnost, in imenovala ga za pervosednika novi venti, ki naj se sčasoma dopolni. V ti novi venti je njiju eden postal „poslanec,“ eden pa „preglednik.“ Poslanec je dopisoval pervoventi, preglednik pa pazil na novovstanovljeno vento. Po tem prekanjenem načinu je postala pervoventa kraljica ali „matice“ vsim ventam, ki jih je vstanovila, skrivnost in dejanj pa nikdar njim ni odkrila, ampak zase ohranila. Na ta način so se vente jako hitro razmnoževale.

Zakaj pa pervoventa ni odkrivala svojih skrivnost novovstanovljenim ventam?

Zato ne, ker se je bala policije, ki bi, polotivša se le ene vente, na sled prišla skrivnostim in hudovoljnemu početju vsega skrivnega zidarstva. Karbonarstvo se je tedaj vredilo tako, da za pravi zlobni namen je vedila

samo „matica,“ ona je imela pod oblastjo vse, vente so se vedle in ravnale tako, kakor je ona jim ukazovala, in vendar poedine vente niso se poznale med seboj, niso vedile, kaj delajo njihove sestre, ali ravno takisto, ali drugač, če tudi so imele vse en in tisti namen. Če bi tedaj bila hotla policija kaj izvediti in doseči, bi bila morala pervoventno zaslediti in se polotiti je. Vsakemu karbonarju je ostro bilo prepovedano vpisati se še v kakovo drugo vento, vsak je smel biti ud eni sami venti, večim pa ne.

Kdor bi ne bil poslušal, zagrozili so mu — smert.

Vsak karbonar je moral imeti puško pa 50 patron, in biti pripravljen na vse, najpride kar je, nič ni smel vprašati, čemu pa to ali to? Kar storiti je bilo treba vse ono, kar je zapovedal neznan glavar, vse, pravim, je treba bilo storiti, če je tudi smertna nevarnost pretila.

Tako se zidarji skrivajo drug za drugega, za zunanje snidnice so postavljene skrivne snidnice, za učenci stojé pomočniki, za pomočniki stojé mojstri, za mojstre se skrivajo više verste svobodnega zidarstva, za temi pa čepév potuhnjeno karbonarji ali skrivni zidarji. Nekaj naukov so nam odkrili sami, pa odkrili so jih zato, da tim bolje skrivajo jedro svojih brezbožnih naukov, za smerkolinskimi šegami se godé skrivna dejanja, v zunanje svobodno zidarstvo je zavito — skrito zidarstvo.

Kar je duša telesu, kar so častniki armadi, ravno taisto je karbonarstvo zunanjemu svobodnemu zidarstvu.

In ti brezbožniki terdijo, da je zidarstvo nedolžna, čisto nič nevarna tovaršija, pa da jo cerkev brezumno natolcuje, kriviči in obsoja! Ostudni hinavci!

Solstvo na Badenskem in Parskem.

V Innsbuku na katoliškem shodu je predlanskim 12. kim. v posebnem odseku govoril dr. Mufang iz Mouguncije tudi o šolstvu.* V oziru na to, kar se je godilo tisti čas na Badenskem in drugod po Nemškem, je regens Mufang marsiktere znamenite reči povedal. Omenil je pred vsim, kar je že poprej véliki katoliški zbor priterdil, da ima katoliška cerkev pravico do šol, in protestiral je zoper brezverske ali nekonfesijske šole. Potem je pojasnoval, kako da vse tri: cerkev, držina in država imajo pravico do šole.

Šola pa, je pojasnoval dalje, ni šolska soba, ne učilo ali metoda, ne šolski red; šola so otroci sami. — Razlagal je, da je treba serónosti in se ne plašiti, ako tudi kjer si bodi cerkvi nasprotna sapa potegne: „Sin Božji je 33 lét učil, in ako bi bilo mogoče, da kje kaka slaba šolska postava obveljá, 33 lét ne bo preživela. Mi ostanemo zmiraj v šoli, dokler nas iz nje ne pahnejo. Ako tudi minister meni, da sem ondi v njegovem imenu: jaz pa sem ondi v imenu Jezusa Kristusa... Škofje morajo zmiraj svoj vpliv imeti v šolah.“

Na to je sloveči Andlav izrekel pomislik, če bi ljudstvo tudi še takrat spoznalo ali ne v duhovnu služabnika Kristusovega, ko je v državni suknji v šoli (brezkonfesijonelni). On se boji velike nevarnosti a) za duhovna samega, in b) za ljudstvo. Svetost značaja zginuje... Herrmann je bil prepovedal duhovnom tako stanje. Posvečeni značaj mašnikov, meni govornik, se takó ne dá svetó ohraniti.

Mufang meni k temu: Načela (principia) naj ostané; če se načela žalijo, ima duhoven vender moč svetost značaja ohraniti, — djanje duhovno je po njegovi misli poglavitna reč., apostelnov ni nihče v šole pustil, pa so vender svet spreobrnili.. Vse se shaja na gorečnost duhovno. Sicer so pa včasi lokalne okolišine take, da se ne more na vse sklepati. Ako škof kaj za-

pové, bomo poslušali. „Spiritus S. posuit episcopos regere Ecclesiam Dei...“

Znati je, da Andlavove besede v Innsbuku si je bil Mufang dobro zapomnil, ker precej drugo leto je govoril o šoli tudi v Bambergu pri katoliškem velikem zboru in je Božje poslanstvo pri duhovstvu v oziru na šolo nekako posebno povdarjal.*) Obravnovaje prašanje: Kdo je šolski prepír zbudil na Parskem, Mufang dokazuje, da tega niso storili starši, ne cerkev, ampak država, in pa ne še le z novo šolsko osnovo, ampak že l. 1803. Takrat se je to zgodilo, pravi govornik, ko je bila država zaterla naše kloštre in vstanove, ko je bila vse cerkvene posestva vtaknila v svojo in v nekeršenih špekulantov mavho, ko je bila cerkev v Nemčii opustotila, ko je bila kraljico med keršanskimi narodi v be-račico znižala, l. 1803, ko smo bili oropani in vsega premoženja in vse pravice oplenjeni po gospodih v Regensburgu, takrat se je tudi šolski prepír pričél; takrat so bili gospodje vradniki šole državi pod oblast spravili. Niso še bili duhovnov iz šole vergü, rekli so veliko več: smete v šolo, morate celo vanjo hoditi, toda le ko velikovojvodski in kraljevi šolski inšpektorji in ne ko služabniki Cerkve. Bog nas je v šolo poslal z božjim poslanjem kakor svoje mašnike in svoje namestnike; in mi smo takrat morali znižanje prenašati, se imeti zgolj za državne služabnike; pravim — znižanje, zakaj če sem božji šolski nadzornik, sem veliko višej, kakor ko bi se imenoval kraljevi. Takrat so cerkvi vzeli vse šole, visoke šole, srednje šole in ljudske šole, in so jih djali pod državno samopravico (monopol), toda molčalo se je, kajti država ni gnala do krajnega kraja. Ko so nam gimnazije vzeli, smo bili še tiho, ker voda še ni šla do gerla. Ko je nam bila vzeta visoka šola in se je polagoma razkatoličevala, je bilo ravno tako; molčalo se je: zdaj pa ne moremo več molčati, zakaj če ne kličemo, se vtopimo“ itd.

Govornik nadalje dokazuje, da časni in večni blagor mladine, sreča in blagor države in obstoj cerkve je zastavljen na tem, da cerkev more učiti, prosto učiti, brez stiska državne samopravice učiti, vso mladino v šoli učiti. Kakor gotovo gre mašništvo cerkvi, tako gotovo tudi učilištvo (lehramt).

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz Ljubljane. Amerikansko-slovenske reči. — 31. mal. serp. nas je obiskal amerikanski tergovec g. Jože Stariha, Semičan, ki je prišel domú po opravljenih in se čez dva mesca zopet v svojo domovino verne. Biva v št. Pavlu, kjer je zdaj g. Nace Tomazin, ki nam je poslal znamenitih fotografij, med kterimi je stolna cerkev in škofija v št. Pavlu. (Preserčna hvala g. pošiljavcu za darila.) — Povedal nam je g. Stariha, da g. misijonar Buh je na popotvanji na Kranjsko; g. Trobec ima priti spomladi. Sin brata Starihovega, g. Janez Stariha, bo imel čez dva mesca novo mašo. Bil je v 8. šoli v Novem mestu. Tudi sosedov sin Jožef Štrukelj se uči na duhovstvo in bo imel drugo leto novo mašo. Študirata pa v Milwaukee-i. Tako Kranjec razodeva povsod svojega pobožnega duha, pa tudi lepe zmožnosti, s kterimi si naprej pomaga. Pravil je g. Stariha, da Kranjci v svojih državah ohranujejo svojo slovensko besedo, pa da jih je že veliko. V nekem kraju imajo po dvakrat na leto v svojem slovenskem jeziku duhovno opravilo, in sčasoma je vender upati, da napravijo svojo slovensko naselbo z domačim duhovskim pastirstvom za-se.

*) Naj veljá torej spis kakor nasledvanje o popotvanji na Tirolsko, kar smo bili pred nekaj časom pričeli, pa potlej pretergali. Vr.

*) Gl. „der Schulstreit. Rede auf d. 19. Gen. Vers. zu Bamberg 1868 v. Dr. Ch. Mufang“. (Pri Lerherji.)

Gospod Gustav Dzimski, vodja pri ljubljanski skontni napravi, je dokončal veliko delo, ki je tudi duhovnom v mnogoterih razmerah ne le prav koristno, ampak dostikrat neogibno potrebno, namreč: *General-Geschäfts-Tabellen zur Erleichterung des Geschäftsverkehrs*. To delo obsega v veliki četrtini 336 strani in ima 6 glavnih razdelkov: 1. „*Interessentabellen*“ za preštév vsakterih obresti od 1 kr. do 10.000 gld. za kolikorkoli dni in mescev. 2. „*Handels- und Gewerbe-Tabellen*.“ Na en pogled se izvé, koliko n. pr. tuje tehte, mere itd. po našem znašajo. 3. „*Reductions- und Münz-Tabellen*.“ Hitro se tukaj vidi, koliko n. pr. stari denar po novem iznaša itd. 4. „*Post- und Telegraphen-Tabellen, Postnachnahmen und Briefporto-Tarif*.“ 5. „*Gebühren-Tabellen mit Stempel- und Gebühren-Scalen*“, da se za vsakoršno pismo precej vé, če je treba štampeljna ali ne, in pa kakošnega itd. 6. „*Effecten-Tabellen über die Staats-, Grundentlastungs-, Prioritäts- u. Privatobligationen, Staats- und Privat-Lotterie-Effecten, Pfandbriefe, Eisenbahn- und Industrie-Papiere, Convertirungen itd. sammt allen einschlägigen Gesetzen und Verordnungen*.“ Poslednjič je še več prídavkov za poštevstvo po naj novejših potrebah, tako da je delo res doveršeno in zadostuje vsim potrebam.

Nektere tabele se tudi pasamezne dobivajo. Naj bode to posebno rabno delo čast. gosp. duhovnom in drugim, ki jih tiče, tudi posebno priporočeno.

Iz Terziča Predraga „Danica!“ Navdušila si v svojem milem popisovanji o čateškem ropu tudi našo šolsko mladino tako, da so nekteri precej prinesli nekaj soldov na mizo, ko sem jih opomnil, da naj tudi mi po svoji moči polajšamo milovanja vredni stan preč. ondotnega gosp. župnika Fr. Rebiča, kterega sem ko učeneec tako rad hodil poslušat k sv. Jakopu. Posebno pa želimo saj nekoliko nadomestiti za tisto ostudno nečast, ki so jo okrutni roparji Najsvetejšemu s tem storili, da so naj milejšega in naj boljšega Dobrotnika iztergali žalostni materi fari iz svetega naročja, iz tabernakeljna.

Z Gorenskega. (Veselja-polni dan v Železnikih.) (Dalje.) — Kmalu po poldanski 2. uri 18. jul. — v nedeljo — se začne ljudstvo zbirati pri doljnem vходу v naš terg. Šolska mladina, derzé v rokah zelene vejice, ki so bili s pisanimi papirnatimi tráčiči ozališane, ustavila se je, napeljana po svojem učeniku, s šolsko zastavo neposrednje znotraj prvega slavoloka; drugo ljudstvo se je zverstovalo naprej gori. Čez nekaj časa nam lahki vetrič prinese od Selc gori harmonični don ondotnih zvonov, ki so se oglasili v znamenje, da se blagi knezo-škof ondi poslovljuje; — nas pa prešine nasprotno radostno čutilo, da zdaj pride častno obiskovanje nam v delež. Kolikor bližej so visoki Obiskovavec našemu tergu, toliko bolj pogosto Jim pošiljajo na bližnjem brežuljku nastavljeni možnarji svoj gromeči pozdrav nasproti; — ko pa se prikaže Njihova kočija našemu očesu, poklekne mladina ob straneh ceste sprejet blagoslov svojega željno pričakovanega mil. gosp. knezo-škofa. — Toda zdaj še niso bili odmenjeni ostati med nami, temuč pot peljati Jih je imela nemudoma naprej na Zalilog birmovat. Počasno peljali so se toraj prevzvišeni gospod knezo-škof med veselimi trumami naših ljudi skoz Železnike, slavljeni po celi poti od vbranega priterkovanja zvonov naših dveh cerkvá in od mogočnega streljanja, ki se je na treh krajih glasilo z bližnjih višav. —

Ko le-ta perva slovesnost premine in so se milostljivi gospod knezo-škof odpeljali naprej, jele so se snovati druge priprave; ker je bilo namreč pričakovati, da pozno na večer pridejo k nam nazaj, so si ljudje že prejšne dni preskerbeli svečavo, da bi razsvetlili ob večernem škofovem vходу naš terg. Sicer je bilo še precej

svitlo, ko nam strel od zgornjih Železnikov naznani, da se vračajo k nam milostljivi gospod nadpastir, vender pa se na hip zablisketajo lučice po oknih, in le po nekterih posameznih hišah po zgor. Železnikih se že po oknih razstavljenе sveče niso zamogle dovolj hitro prižgati, ker je ljudi prenašli prihod uhitil. „Pod spodnjo lipo“ je lučic vse migljalo, tudi iz visokih stolpovih lin sv. Frančiška cerkve je blisketal iz rudečih lučic napaavljen svitel križ. Naj več ljudstva se je bilo snidlo po lepo razsvitljenih srednjih Železnikih ter okoli farne cerkve, in ko se milostljivi g. knezo-škof polagoma pripeljejo do srede glavnega terga, stopi Jim iz kočije stopivšim naš srenjski predstojnik nasprot, ter Jih, poklonivši se Jim, blizo tako-le ogovori: Milostljivi gospod knezo-škof! Srenjski predstojnik pozdravlja Vašo prevzvišenost v imenu cele naše občine, zahvaljuje se v njenem imenu za častilno Vaše obiskovanje naše fare, ter prosi Vašo milost apostoljskega blagoslova za Železniško srenjo! — Polni prijaznosti in ljubeznjive pohlevnosti se zahvalijo milostljivi nadpastir za ta pozdrav in odgovorijo, da Jim je veselje, viditi in prepričati se, da pri Železnikarjih se nahaja še vedno dobri stari katoliški duh! Po le-ti kratki pomudbi napotijo se med gromečim strelom in zvonjenjem proti farni cerkvi. Poleg velikega slavoloka, ki je stal pred cerkevjo, pričakovali so Jih naš v. č. g. fajmošter v roketu in z aspergilom; njim na strani nahajalo se je osmero fantov, štirje z malimi cerkvenimi banderci, in štirje s prižganimi cerkvenimi svetilnicami, kateri so vzeli zdaj milostljivega gospod knezo-škofa in njihove gg. duhovne spremljevalce v svojo sredo, ter peljali Jih v jasno-razsvitljeno farno cerkev. Za čas, ko so milostljivi gosp. knezo-škof počastili presv. Rešnje Telo, je potihnilo zvonjenje in strel; ko pa se pospremljeni od cerkvenih bander in svetilnic ter od duhovšine in obilno zbranega ljudstva napotijo proti duhovski hiši, oglasijo se zopet zvonovi v vbranem priterkovanji; — od dveh nasprotno stoječih višin pak so pokali možnarji v naskrižje tako, da se je kar zemlja tresla pod nogami. —

(Konec naal.)

V Celji bodo v nedeljo nemški „liberalci“ imeli shod, na katerem namerjajo udrihati zoper splošnje želje Slovencev in blezo tudi še zoper konkordat. Naznanuje se pa, da pridejo tudi veljavni rodoljubi na zbor, ki bodo povedali resnične želje Slovencev. Rekli naj bi jim n. pr.: Vi prašate, če je narodni prepír škodljiv? Kaj pa da je škodljiv, in še kako; ali delate ga Vi, ker branite, kar nam gre, vsilujete pa, kar ne gre. Kar pa konkordat tiče, ni ne Vam ne nam in nikomur nič na poti, torej ne vtikujte nosa vanj. V konkordatu so pravice katoliške cerkve, ki je naša duhovna mati, za katero živimo in umerjemo. — „Laibacherica“ meni, ako se vsreči ta shod tako zveršiti, kakor je namenjeno, da utegne biti „začetek resnično narodnega porazumljenja.“ To bi bilo pa le samo mogoče, ako se vsestransko priznajo pravice naše cerkve in pravice našega naroda. Brez tega bil bi razpor še večí.

Iz Tersta, 3. avg. (Ostudno rogovilstvo.) V križnem tednu že se je govorilo v nekih krogih, da bi tudi v Terstu nikakor ne škodilo, ako bi se osnovalo „kat. društvo.“ Hvala Bogu, tri mesce je že od tega in še le zdaj po tolikih ovirah, še le 1. avg. se je zamoglo to društvo sniti v škofovem dvoru. Trikrat so se pozivi tiskali in se po mestnih ulicah zraven gledišnih in drugih oklicev pilepljali. Pervikrat samo v talijanskem jeziku, so bili koj potergani od nalašč za to podkupljenih paglavcev. Drugikrat se je tiskalo talijansko in slovensko. Zopet so bili pozivi potergani, posebno slovenski. Tretjikrat se je naznanilo, da bode „kat. društvo“ imelo prvi svoj shod v škofovi dvorani, in te oznanila, z večimi in

mastnimi čerkami tiskane, so se prilepljale viši nego drugi oklici, da ne bi jih mogel vsak doseči in stergati. Pa kakor da bi živeli o prvih časih preganjanja kristjanstva, ko je bilo sramota biti kristjan, tako so neki rogovileži nakanili gerditi v pismu, z besedo in činom vsacega, ki se očitno za kristjana spoznava. Tako so one katoliške pozive, ker niso mogli do njih, da bi jih potergali, z blatom ognjusili, in to se je godilo v naj poglobitnejih ulicah mesta, da se pred vsem svetom s tem gerdim madežem divje nesterpljivosti ponašajo. Pa naj že gerdijo, kolikor hočejo: zlato ostane zlato, tud' če se nanj meče blato.

Slobodno se smejo shajati vsakoverstne, od vlade poterjene, pa morda tudi proti vladi delajoče društva, ali nedolžno katoliško društvo je še le po mnogih ovirah se snidlo. Odbor je iskal primerne prostora, kjer bi zboroval. Prašal je predsednika tukajšne kupčijske zbornice, ako bi prepustil za oni dan dvorano v stari Borsi (kupčijski palači). G. vitez Vicco je bil že na pol obljubil, kar so neki tergovci z vso silo temu se uperli, češ, da kupčijstvo nima nič opraviti s kat. društvom. —

Le odpravite vero iz serc delavcev, pa bo hipoma vam narastlo bogastvo, kaj ne? — Šel je odbor naprej, da dobi primerno mesto. Popraša g. Berger-ja, ako bi dovolil svojo prostorno dvorano pod gradom, in že se je bil pogodil, kar ga znani nasprotniki omamijo, da je en dan pred zborovanjem odpovedal, ker je bila že druga veselica za oni dan napovedana. Odbor prosi mestno gosposko za občinsko dvorano (sala comunale), pa tudi ondi ga z lepo poslovijo. Nazadnje poprosi odbor mil. škofa, da jim svoj dvor dovolé, kar so tudi blagovoljno dopustili.

V nedeljo, 1. avgusta popoldne ob 4, so se že jeli udje shajati v škofovo poslopje. Moralo se je že slutiti, da nasprotniki ne bodo mirovali, torej je bilo za varstvo nekaj policajev razpostavljenih. Mnogo druhali se polagoma zbere okoli škofove hiše in bolj derzni začenjajo psovati in žvižgati, kadar so kterege uda katoliške družbe prihajati videli, posebno so besno zasikali kakor razdraženi gadje, kadar je prišel grof Marenzi, predsednik društva, ker nikakor menda niso mislili, da bodo tako učeni in plemeniti gospodje, kot omenjeni grof, društva se vdeležili. Več onih žvižgavcev — okoli 30 — je policija pozaperla. Ko je sam mestni župan dr. d'Angeli prišel, je svoje znance teržaške mesarje v njih dijalektu těšil: „Sté quieti fioi, se no, rinforzeremo.“ (Bodite pri miru, otroci, če ne, bomo pomnožili — policijo). Na to so se malo utěšili, in zborovanje v škofovem dvoru se je pričelo. Po dveh krepkih nagovorih, laškem in slovenskem, in ko se je odbor in iz tega predsednik, podpredsednik itd. izbral, gre vse društvo s prečast. in mil. gosp. škofom, ki so bili ves čas nazoči, v bližnjo cerkev (starega) sv. Antona. Tu stopijo sami škof na leco in v tehtnem govoru razlagajo zbranim gospodom in gospém blagi namen društva, potem izpostavijo sv. Reš. Telo, in zapojejo: „Veni Creator Spiritus“ (Pridi sv. Duh), in dajo sv. blagoslov. Bog ga daj obilo našemu toliko ga potrebujočemu mestu, novo ustanovljenemu društvu pa čversto in nevstrašno napredovanje!

—1—

Pelnovec.

„Če boste vi molčali, bodo kamni govorili.“ O priliki, pripoveduje „Unità catt.“ ko so se na Francoskem volitve bližale, je Napoleon dal po svojih časniki raznesti, da se imajo francoski vojaki v kratkem iz Rima poklicati, in pa kako da se je cesarska vlada v novo porazumela s florenško. S to prazno obljubo je blezo hotel rogovileže malo počehljeti, da bi njih glase pridobil; toda z grebenom je njega popraskal Prus. O

tisti priliki pride namreč Arnim, pruski minister, k kardinalu Antonelli-u in mu ponudi v imenu svoje vlade prusko kardelo za varnost in brambo Rima, ako Francozi odidejo. Kardinal je začudenje razodeval nad to ponudbo od nekatoliške strani, pruski minister pa je djal: — „Kaj? Ali niso bili Prusi prvi o vrodu v Pariz na čelu zedinjenih vlád zoper Napoleona I? In ali nismo bili mi izmed prvih na dunajskem kongresu, ki smo bili za to, da naj se sv. Sedežu njegove države povernejo!“ — Ravno take ponudbe pa je tudi Anglija večkrat delala, da hoče precej v varstvo Rima nastopiti, ako Francija odstopi. Pa poreče kdo, to ni nič razun sama gola politika. Kaj pa je? odvrča „Unità“; morebiti Napoleon papeža brani iz keršanskega občutka, in ne ker mu tako služi? Toda Bog, ki se poslužuje satana, da svetnike dela, se poslužuje politikarjev, da podpira svojega namestnika. —

Iz Rima pišejo, da zlasti jutrodeželcev in Italijanov se prav veliko glasi za veliki cerkveni zbor; „Tagbl.“ pa naznanuje, da „v prvi versti jutrovci,“ pa tudi „ne malo Italijanov se je izgovarjalo,“ da ne morejo priti na zbor. Kdo je lažnik? — Sicer pa „Tagblattu“ tudi 500 škofov ni dosti za zbor! Koliko mora pa „konstitucionelerjev“ biti, da se pobijanje papeževih nauk za „liberalno dogmo“ povzdigne? —

Tehtno vprašanje za „pseudoliberalce.“ Ali se bolj boji hudoba križa, ali „liberaluh“ jezuita? —

Razgled po svetu.

Vse mesta in hiše so bili te dni časniki, hinavci in žlobodravci napolnili s tem, kakošne strašne reči da so se godile z neko nuno v Krakovem na Poljskem, kako je bila terpinčena! In glejte! že se vedri, že naznanjujejo, da preiskave naj berže pri vsem tem ne bodo našle ne hudobije in ne prestopka. Hudo zmešano karmelitarico Barbaro Ubrik so morale namreč sestre ločiti od družih, in kaže se, da izmed vsih strašnih dolženj je morebiti v tem nekaj resnice, če že je, da je bilo zadržan snage kaj zamujenega, kar se pa v tako silno neprijetni okolišini, ki terpi neki že od l. 1848, pač lahko dogodi, ko bi tudi angelsko poterpežljive roke stregle. In kaj so vse počenjali frajnavrarji in časnikiarski judje te dni! Ko bi bili smeli in mogli, vse kloštre bi že bili razdjali; ropali so jih že tako nekoliko, in gotovo so v tem kratkem času tisočkrat več krivice storili, kakor pa se je uni redovnici zgodilo v 20 letih. V jezuitovski klošter v Krakovem n. pr. je derhal vlomila, je starčka rektorja ali prednika jezuitov napadla, mu roko zlomila in ga na glavi ranila. Še le, ko so ti razbojniki vidili kri teči, so se prestrašili in se umaknili. To je toliko bolj nezapopadljivo, ker tam precej blizo je stala straža in tega ni vbrabila. Drugi sovražniki katoliških redov pobirajo vse naj neumniši izmišljarije in naj gersi kvante in laži, ki jih je kdaj kdo stesal zoper kloštre in jih prav s satansko sovražljivostjo naznanujejo. „Narodni Listy“ so laž raztrosili, da je bila v Karolinu neka nuna obešena najdena; za plačilo imajo zdaj pravdo, ko je preiskava laž spoznala. Zopet vidite tedaj, dragi bravci, kako ostudne laži se kujejo po katoliških krajih zoper duhovstvo in samostane. Tacega še pri luteranih ni. Ali hočete dokaz? V manj kot 3 letih je na protestantskem Pruskem zidanih 150 novih samostanov in 200 zopet svojemu namenu poverjenih. Vsa Prusija ima 700 samostanov in čez 7000 samostanskih oséb. Samo jezuiti imajo na Pruskem 13 hiš, in ne slišiš, da bi bili protestantje tako gerdi do naših, kakor so naši katoliški izdajavci do svojih verskih bratov in sester.

Med dolžnostmi deželnih šolskih inšpektorjev ima biti tudi ta: „Z vso pazljivostjo jim je nad tem čuti, da se šola ne rabi za politiške, narodne ali

verske (?) počenjanja. Redovno imajo deželni inšpektorji po deželi iti in vsakorčasni stan njim izročeni šol z osebnim ogledanjem v vsih ozirih preiskati. Najdelj v 14 dnevih po dokončanem popotvanji pa jim je obširno naznanilo tega popotvanja deželni šolski vradni predložiti.

Na Francoskem je zdaj menjano ministerstvo, in pa Napoleonu ne prav v prid in po volji, kakor se misli. Razlaga se pa to toliko hujše, ker je nekaj vraže zraven, kajti je mesec mali serpan na Francoskem od leta 1789 pravi mesec padcev in prekucev. „Unità“ torinska našteva zlasti sedem padcev, ki so se vsi zgodili mesca mal. serpana, namreč: Pad Bastilije, Marat-a, kervoloka Robespiera, očeta Napoleona III — holanškega kralja, Napoleona I v angleške roke, Karola X, in osodoviti padec orleanskega vojvoda — pervorojenca Ljudovika Filipa. S padom terdnjave Bastilije, katero so rogovileži 14. jul. 1789 predobili in razdjali, guvernera in nekaj častnikov in vojakov obesili, so se pričele gnjusobe francoskega punta. Ludoviku XVI so nato zemljotresno slavo dleskali, kmali pa so ga vsmertili. Tako znajo svoboduhi — najprej slavo zapeti, potlej pa obesiti ali zaklati. — Marat je bil naj bolj preklican trinog in naj pregrešniši rogovilež in časnikar, ki je ljudstvo k morii hujskal. Kervi žejni gerdun je imel prav velik delež pri nesreči Ljudovika XVI. Veliko mož je spravil pod sekiro, 13. jul. leta 1793 pa je njega samega prebodla prostomiseln baba Karlota Corday. Taki je konec trinogov! Tako pripoveduje „Unità“ tudi družih padce. Poslednjič pravi, da Napoleon III pristavlja novih dodatkov k naštetim padcem: 11. jul. 1869 pričinja Napoleon III odpovedovati se, kakor njegov stric, in odreče se moči osebni; 12. jul. dá brati svoje sporočilo postavodajnemu zboru ter naznani nezmerno ljubezen do ljudskih namestnikov; 13. izlije to ljubezen odpravši zbornike (odložil je namreč postavodajni zbor); 14. se prične kesati, da jih je odpravil; 15. jul. iše novih ministrov.

Razne novice. V podertinah nekdanjega Babilona so našli celi dvor aii palačo starodavnih znamenitost. Med njimi je bukvarnica iz kamnitnih tablic s pismenkami, ki so prav dobro ohranjene. — „Unità“ meni, da to, ker je Napoleon ministerstvu na čelo dal katoliškega ministra, bi ne branilo, da Napoleon III papežu kako napačno stori, ker njega ne stane več ministra — kakor srajcc — premeniti. Naj nastopi za „d' Auvergne-om Lavalette, in narejen je gosi kljun.“ Verh tega sta dva med ministri, ki sta glasovala zoper naprave, ki so v prid svetnega gospostva sv. Sedeža, namreč: Le Raux in Bourbeau. — Katol. „Weekly Register“ piše, da ima tudi več anglikanskih duhovnov na zbor priti. Prizadevati se hočejo, da se veliko število anglikanov zedini s katoliško cerkvijo. Bog daj! — Iz več dežel, zlasti iz Ruskega, se sliši o velikih pogoriših. Ljudje, pazite na ogenj! — Dr. Miroslav Grat, vrednik verlega cerkvenega lista „Neue Tir. Stimmen,“ je dobil na vošilo k petdesetletnici itd. serčno pisanje in zahvalo od sv. Očeta. — Rogovilstva, ki so bile nedavno v Bernu, pripisuje „N. Fr. Lloyd“ ruskim agentom, ki jih pa nihče vidil ni, morali so biti duhovi! Naj bi ovaduh raji se ozerl na tistega rogovileža Bethlen-a, ki pravi, da v vojski bi Ogersko želelo le to, da Prusija zmaga, in da Avstrija je še danes „kadaver,“ ako vojska vstane. Resnica pa je, da v kaki vojski, ktere nas Bog obvari, bi utegnulo madjarstvo poslednjič naj slaběji izhajati. — Dvajseti veliki zbor katoliških društev iz Nemčije bode to leto od 6-9. kim. v Düsseldorf u. — V lavantinski škofii, kakor se sliši, je odkazano, da naj duhovni izpraševanje iz keršanskega nauka s šolarji imajo po cerkvah.

Iz Ljubljane. Za deželnega poslanca je preteklo saboto ljubljansko-verhniška okolica z 72 zoper 3 gla-

sove izvolila gosp. Fr. Kotnika, kakor je bila družba „Slovenija“ priporočila. — Ravno tako možko so se obnesle volitve v tergovsko-obertnijsko zbornico. Kakor naznanujejo „Nov.“, so narodni možje za tergovski oddelik prejeli po 168, konstitucionalci po 67, za obertn. oddelik narodni po 3140, konštituc. po 765 glasov, in baron Mih. Zois je izvoljen enoglasno. S tema zmagama so, naj berže da, zagotovljene po večem vse prihodnje — tudi tam, kjer je dozdej una stran zmagovala, ker zavednost se budi z veliko naglostjo in močjó.

G. Fr. Povše, ki je v ogerskem Altenburgu doveršil nauk v kmetijstvu, pride za učitelja kmetijstva v slovenšini v novo osnovano kmetijsko šolo v Gorico.

V gospodarsko šolo na Dunaj gredó za nekaj tednov letos o počitnicah ti-le gg. učitelji iz naše dežele: Jož. Tuma v Radolici, Jož. Čerin v Žiréh, Jan. Sajè v Predoslih, Bl. Tramšek v Kerškem, Vac. Šturm v Metliki, Gašp. Gašperin na Razdertem, Jož. Levičnik v Železnikih, Jan. Škerbinec v Predvoru, Juri Uranič v Preserji.

Slovenski študentje višjih šol bodo v saboto pred angelsko nedeljo, t. j. 4. kimov. imeli v Ljubljani shod. Slovensko vseučilišče v Ljubljani. Ktero slovensko narečje naj si izvolijo Slovenci za viši slovstvenost? Tirjanje učilnice za slovanske jezike v Gradcu. Naprava slovenske omladine. To so odmenjene tvarine za ta shod.

Na vprašanje zastran obnašanja gg. katehetov o spraševanji v keršanskem nauku: Sliši se, da prečast. škofijstvo bode v kratkem dalo dotične vodila. —

V Dobu bodo poslednji teden mesca avgusta čč. gg. duhovni od l. 1844 obhajali svojo petindvajsetletnico.

V Terstu, kakor „Osservatore triest.“ piše, je preteklo nedeljo katoliška družba imela svoj prvi velik zbor v škofijskem dvoru, kterege je pa neka plašarsko-garibaldovska soderga gledala motiti. Potepuhi so se zbirali in z žvižganjem in rogoviljenjem nagajali; eden policajev je ranjen; ubozemu dečku je iz tretjega nastropja priletel krožčik na glavo. Več rogoviležev so zaperli in preiskava se je pričela. Katoliška družba šteje menda že prav veliko udov; načelniki so: Grof Marenzi, gr. Šikh, J. B. Gvozdanovič, dr. Glavina, M. Martelanc, D. Dolžan itd. Ker je satan precej v začetku svojo vojsko poslal zoper katoliško družbo, je znamenje, da bo kaj dobrega. Le serčnost! (Gl. dopis v dan. listu.) —

Duhovske spremembe.

V lavantinski škofii. Za semeniškega ravnatelja je izvoljen preč. gosp. korar Ign. Orožen. Za duh. oskerbnika pri sv. Florijanu na Boču je postavljen č. g. Val. Jarec; v Loče gre za kapl. č. g. Jan. Vraz, v Makole č. g. Fr. Zajdela. — Umerl je č. g. Jož. Janič, naj stareji duhovnik v pokoju. R. I. P.!

Dobrotni darovi.

Za oropano cerkev v Čatežu. Nektare osebe 60 kr. — Teržiška glavna šola 1 gld. 40 kr. — Dobrotnica 25 kr. — G. Jož. Golija 1 gl. — Preč. gosp. Krombholz, fajmošter v Starem logu na Kočevskem, pošlje g. F. Rebiču 10 gl. v znamenje hvaležnosti za enako dobroto. — Šmarska fara pri Kranji 19 gl. Neimenovan dobitnik 5 gld., skupaj 24 gld. Vivat sequens! — Iz Košane 10 gl. — G. K. 1 gl. — Dve devici 1 gld. 20 kr. — G. Kr. pri Novi cerkvi 1 gl.

Za misij. v Bulgarii. G. R-r 1 gl.

Pogovori z gg. dopisovavci.

G. Jož. G.: Vse oskerbljeno in kmalo prejmete. Zastran zgleđa v spisu se ne moremo zedinjati z Vašimi mislimi. — Sl. vodstvo gim. v Nov. M.: Prav hvaležni! — Gg. —l— v M. in —u— v C.: V kratkem pismeno. —